

VAS MEGYE TANÁCSA TÁVMONDATI KÖNYVE

1956. OKTÓBER 24–28.

Közlő: Feiszt György

A Vas Megyei Tanács távmondati könyvének töredéke azon kevés dokumentum egyike, amely nem bírósági periratok vagy rendőrségi vizsgálati anyag mellékleteként maradt korunkra, hanem a kellően figyelemre nem méltatott tanácsi iratanyag részeként maradt fenn.

Nem tartalmaz semmi olyan adatot vagy információt, amelynek segítségével újra, vagy új szempontok szerint lehetne megírni '56 Vas megyei történetét. Ugyanakkor a tényleges történések jó tükrének bizonyulhat. Az elbizonytalanodott tanácsi funkcionáriusok jelentéstöredékeiből, a helyenként még taktikázó, a helyzetet ténylegesen elemző vagy fel sem ismerő, a hangulatjelentéseket, az apparátusi INFO-k hangulatát idéző távmondatok jól mutatják be a történelemben hirtelen belekeveredett hivatalnokok magatartását pozitív és negatív előjellel egyaránt.

X. 23.

Minden rendbontási kísérlettel szemben – felesleges időt nem töltve az agitációval – haladéktalanul fellépni, hatalmi intézkedéssel is!!

Közlekedés! az igazgatóság területén zavartalan – természetesen Pestre nem megy.

Körmend: elvették Dáma József kötélverő engedélyét – adják ki intézkedik Hock.

Megkapta az engedélyt.

Gércén: azt mondják a Rákosi politika nem Nagy Imre.

12 h

Szentgotthárd: esemény nincs.

Sárvár: felvásárlási kísérlet volt, más esemény nincs!

Cellődmölke: Tokorcs ellátott!¹ majd írásban kérik, Mesteri is átmenetileg megnyugodott úgy néz ki, hogy sok kilépés lesz. Felvásárlás nincs!

Szombathely város: felvásárlás van (zsír, liszt, cukor), üzemekbe [sic] rendesen folyik.² Tsz.-nél dolgoznak ellenséges megnyilvánulást nem tapasztaltak.

Szombathelyi járás: esemény nincs, délután jönnek be az aktivisták akkor jelentenek.

Vasvár: semmi különösebb nincs rádiót kollektívan hallgatják az emberek.

Felvásárlás nagymértékben nem tapasztalható. (Ékes)³

Szentgotthárd: várakozás, nem nyilatkoznak – kék-fehér karszalagosok Pestről

Szombathely város: vegyes nézetek. Örülnek Nagy Imre miatt; másrészt: ki felel majd ezért, ki gyakorol önkritikát?

16 h

Szentgotthárdi járás: meg vannak elégedve a munka folyik, üzembiztonság – a párt szervezte.

Vasvári járás: munka megy, örülnek Nagy Imrének.

Bérbaltavár – szeszfőzdénél gyülekezés, Varga nevű: „a kommunisták ideje lejárt”. (Horváth)⁴

Szombathelyi járás: Nemesbőd ittak a tsz. tagok mondták megvan a mi emberünk Nagy Imre. 5 fő: állítólag táviratot küldtek hogy a szovjet csapatokat vonják ki. Bozzai határában egy kocsin két tag kiabálta, hogy na bűdös kommunisták végetek van.

Kőszegszerdahely: Azt mondják, hogy az 53-as programmal el lehetett volna kerülni ezeket – elítélik a dolgot.

Kisunyom: Tsz: majd meglátjuk mennyivel lesz most jobb a tsz-nek.

Táplánszentkereszt: Tsz elnök (Kiss J.) mondja na mostmár mindent vihetünk haza. A munka általában megy.

Körmend: munka megy Nagy Imre tetszik de egyébként tartózkodók (Hock).⁵

Cellődmölki: Nemeskocson szétvitték az állatállományt még az éjjel⁶ nem történt intézkedés, problémáznak a szovjet csapatokról.

Sárvár: munka megy beszélnek, örülnek tartózkodnak.

Horváth Sándor⁷ és Máté elvtársnak⁸

Szántóföldeken a munka rendes ütemben folyik tsz és egyéni p(arasztok) részéről is. Káldon a tsz-tagok szorgalmasan dolgoznak de majd kilépnek később – a parasztok mindenütt elítélik a provokációt, rombolást, nekik kell ezt is megfizetni, mondják.

Cellődmölki járás: Jánosháza: a hangosbemondót akarták használni.

1. Röpcédula: Akik ellene akarnak állni a forradalomnak azoknak kötél a nyakába ha nem is cifra, de jó szoros;

2. röpcédula: Új világot és szabadságot,

3. röpcédula: 1956 okt. 24. reggel nagy esemény történt. A forradalom a párt a kényszeruralom ellen küzd. Fel a forradalom zászlajával. (Ódor)⁹ A rendőrség kinn van, dolgozik.

Szombathely városi tanács: Egy személyt lefoglaltak 2 db pisztoly volt nála röpcédulát találtak a város területén. Szovjet ellenes.

X. 24.

Épületbiztosításra behívottak

1. Váradi Sándor¹⁰

2. Tamás István

3. Molnár Ferenc¹¹

4. Kovács János¹²

5. Bernát Imre

6. Vizvárdi István

7. Sárvári István¹³

8. Cziráki Ferenc¹⁴

9. Farkas László¹⁵

10. Tari Pál¹⁶

II. ütem

1. Máté Sándor¹⁷
2. Dancsó József¹⁸
3. Nika Sándor¹⁹
4. Kelemen László²⁰
5. Fülöp Ferenc²¹

X. 24. 23.30-ra behívottak

1. J.Kiss Ernő²² X
2. Koroncai Géza²³ X
3. Kraller Ferenc²⁴
4. Horváth Sándor²⁵ X
5. Hock Károly²⁶ X
6. Máté Sándor²⁷ X
7. Dancsó József X
8. Nika Sándor X
9. Tomek József X
10. Újlaki Gyula X
11. Kelemen László X
12. Barta Bálint X
13. Németh Pál X
14. Pálmai József
15. Szibnar Sándor
16. Molnár Imre X
17. Vagdal Gyula X
18. Malek Ernő²⁸ X
19. Vámos Ferenc X
20. Fülöp Lajos X
21. Dr. Lakatos X
22. Szakács István X
23. Fülöp Ferenc X
24. Fülöp István
25. Molnár Ferenc X
26. Szegedi Dezső X
27. Barta József X
28. Gömbös Gyula X
29. Kálmán
30. Ékes Attila X

X = megjelent

Hús-üzem: Győrbe akar menni húsert.

Celldömlői járás

Jánosháza: 2 személyt a Bp-i Ávó [sic!] elfogott Bp-i forradalom Rendőrség szobornál.

Vönöck: izgatás Jankó Jenő egyén: vigyék szét az állatot. Gyürüsi József Herendi Kálmánt akarta megverni Csuka Sándor mondja: le kell számolni a kommunistákkal egy egyetemista járt itt az Ávó elvitte.

Alsóság: Újvilág tsz az állatokat szét vitte.
Duka: Pb. instruktor: a parasztok között éles vita.

okt. 25.

Sárvár: 1. Bögte Zöldmező az állatot széthordta
2. Bói cseretelepen nincs víz
3. Gércse P. titk. megverése (Venekei)²⁹

Vasvári járás: 1. Nagytílaj a tanácselnököt megfenyegették a mezőn, egy bíglerli csizmás. Utána eltűnt az erdőben.
2. Rábahídvég: Úttörő tsz. ma délelőtt széthordta az állatokat. (Ipkovich)³⁰

okt. 25-én

Cellődömők: Az Új világ tsz-ben és Bögte, Rábahídvég községekben a tsz. állatállományát széthordták.

Fellépés erőszakos durva pl. Gércén a p. titk. megverték, Nagytílajon a tanácselnököt megfenyegették.

NB álláspontja: vigyék, de nincs belőle.

Bpről több személy jött le a megye területére több helyen fogtak el belőlük, pl. Vönöckön, Cellődömők II-n (Alsóság)
a hangulat falun most kezd erősebben romlani.

Szombathely város: 2 szovjet emlékművet kidöntöttek ott fekszik eldöntve: 10.30-kor jelentve. (Kovácsné)³¹

Szentgotthárd: Vasszentmihály Nagy Imrének adunk gabonát ő a mi emberünk. Megindult a leadás a faluban, dolgoznak rendesen a járásban. (Tóth Vince)³²

11.45

Kérik, hogy a sütőipari trg-ből kölcsönözzenek 20 000 Ft-ot a pesti olajkutató munkások fizetésére. A vállalatnak 40 000 Ft-ja van. Fizetés Pesten, feladva kedden de nem érkezett meg. Válasz: kellő biztosíték ellenében (vezető, bérjegyzék, banknál kapott-e már vállalat pénzt) hozzájárulunk. (Fajsi)³³

Szombathely: a szovjet csapatokat vigyék el, Nagy I. hangja Tito hangja!
– rabok leszünk?³⁴

Cellődömők: Éljenek a hős magyar felkelők, Új szabad választásokat, a szovjet csapatok menjenek haza, demokratikus Magyarországot (kézzel írt röpcédula átadva a rendőrségnek).

Mesteri: egy tsz tag hazavitte a lovát.

Cellődömők II. a lovakat hazavitték.

Boba: egy teherautó egyetemista érkezett kb. 10 órakor.

Répcelak: idegenek érkeztek autóbuszon.

Mindkét eset a rendőrséggel közölve.

Szombathely: Az M. b. véleménye: holnaptól rendeljünk el szesztilalmat.

Elrendelve 26-án 6 órától visszavonásig a város területére.

Vasvári: üzemanyag kellene nekik.

Bük: a zászlót kivágták, vasút levette a csillagot.

Sárvár: Munkásőrség-ügyelet éjjel nappal a községben.

okt. 26.

Celldőmők: a vasutasok sztrájkja, 10 h-tól nem kísérnek és nem indítanak vonatot – félő, hogy felvonulnak,.

röpcédula: nagyon sok: Rózsa Szabó: a forradalom vért kíván – és a többi apró szenteknek is,³⁵

több tsz-ben mozgolódás.

Központi intézkedés volt, hogy a vonatok Bp-re és onnan ne induljanak, helyi járatokra nem volt intézkedés. (M. T. Maróti)

8.46

Felsőcsatár: elégették a vörös zászlót.

Sótony: fenyegetőznek, hogy felgyújtják a tanácsot,

B. M. kint van mindkét helyen!

Kemenessömjen: az egyéni parasztok siettetik a tsz. felosztását régi földjeikbe akarnak vetni.

Rönök: a főútra írták: szovjet csapatok menjenek haza,

beverték a kultúrház ablakát, vasutasok, postások a sapkájukról a csillagot leszedték, zászlókból kivágták a címet.

Söte: Az Áll. gazdaság dolgozói leálltak a munkával, olyan hírt kaptak, hogy 11 h-ra várható valamilyen megmozdulás.

11.35

Celldőmők: a vásárlás nagy. Zsírból, lisztből mázsaszám akarnak venni. 12-kor felvonulást szerveznek a vasutasok.

Kőszeg: nagymérvű felvásárlás.

Vasvár: nagymérvű felvásárlás.

Celldőmők: BELSPED megtagadta a szállítást.

Bük: részek verkedtek – zászlóval akartak felvonulni.

Csepreg: Szakony felől egy nagy csoport Csepreg felé vonul.

Celldőmők: Tüntető tömeg felvonult, a teljes vasutasok – követelték a községi, járási tan. vezetői a Pártbiz. titkárát és a rendőrséget, hogy velük együtt vonuljanak fel. A szovjet emlékművet és a sírkereszteket [sic!] ledöntötték utána a templomban elénekelték a himnusz majd a vasútnál Rózsa 5 p. beszédet mondott – himnusz – csendesen haza mentek.

Jánosháza: 8-9 h-ra várható tüntetés több helyen a tsz széjjel ment.

Csepreg: Szakony-zsirai csoport 150 főnyi; csepregiek, és kb. 120 fő békés felvonulás.

Bük: Tanács és a rendőrség nem jelentkezett. Posta: részek – elszéledtek.

Húsipar: városnak engedélyt adni, hogy vidéken vág hassanak nekik. (Gallé Tibor)³⁶

1956. okt. 28.³⁷

Délelőtt 10 h Oszkó, Pácsony, Alsóújlak stb. községekből diákok munkások, parasztok 150-200 főnyi csoportjai érkeztek Vasvárra. A kultúrház udvarán gyülekeztek, ahol előzőleg a vasváriak csoportosultak. Az udvartér megtelt izgottan tanácskozó emberekkel. Puskás Sándor tanító az oszlopos lépcsőről

ismertette a legújabb eseményeket a megyei nemzeti bizottság megalakulását. Felhívta a vasváriakat küldjenek ki 32 tagú nemzeti bizottság alakítását jelölő bizottságot. Az utcánkénti jelölteket a népgyűlés a Nemzeti Bizottság tagjaivá megválasztotta. Elnök: Puskás Sándor. Járási vezető: Bánsági István. Puskás szólt a gyűléshez: „olyan kormányt támogatunk, amely a szovjet katonaságnak az országból való eltávolítását követeli, az ÁVÓ-t feloszlatja, a vérontást megszünteti, a beszolgáltatást eltörli, szabad választásokat készít elő, a legteljesebb egyéni szabadságot biztosítja, a politikai foglyokat a hercegprímással együtt szabadon bocsátja, biztosítja a vallásszabadságot, szabaddá teszi az ipart, kereskedelmet és mezőgazdaságot”.

A gyűlés hatalmas éljenzéssel fogadta Puskás Sándor előterjesztését. Sztálin, Lenin és Rákosi gipsz mellszobrait a gyűlés szeme láttára a lépcsőkhöz vagdalták, darabokra zúzták. „Ezek voltak a nép legnagyobb ellenségei.” A tömeg rendezett sorokban a főtérre vonult a hősi emlékműre nemzeti és gyászlobogót húztak. A himnusz után Horváth István orvosgyakornok elszavalta a „Talpra magyart”, melynek ismétlődő sorait vele együtt szavalta a lelkesült nép.

Puskás Sándor előterjesztette a nép követelését, ismételve a kultúrház udvarán elmondottakat, kiegészítve avval, hogy most mindennél fontosabb a béke, minden igaz magyar tartsa szent kötelességének a béke védelmét, mert máris túlontúl sok vér folyt. Ne folyjon több vér! Vasvár és a járás népe mindig méltó volt önmagához, megőrizte nyugodtságát, nem ragadtatta magát olyan cselekedetekre, amiket később megbánt volna.

Kérte, mindenki tegyen félre minden személyi sérelmet most egy a fontos, a béke helyreállítása és a termelő munka megindítása. Népünk kéri a rádiózavarók azonnali leállítását.

Papp Ernő (Olaszfa) pécsi egyetemi hallgató az egyetemi ifjúság üdvözlétet tolmácsolta felolvasta a kormányhoz intézett kívánságait és egy hazafias verset.

A gyűlés a Szózzattal ért véget. A nagy tömeg a független Magyarország életetésével a legnagyobb rendben szétoszlott és hazavonult.

JEGYZETEK

1. Minden valószínűség szerint a tsz feloszlásáról van szó.
2. A munka szó kimaradt.
3. Ékes Attila Megyei Tanács (MT) Terv- Statisztikai Oszt. vezetője 1951–57.
4. Horváth János járási tanács V. B. titkára 1950–71.
6. Feltételezhető, hogy itt 24-e este értendő.
7. Megyei Tanács V. B. titkára 1955–1971.
8. Máthé Sándor Megyei Tanács Mezőgazd. Osztály vez. 1954–1960.
9. Személyzeti nyilvántartásból nem azonosítható személy.
10. MT Igazg. Oszt. vez. 1956.
11. MT Testnev. Sport O. vez. 1951–1961.
12. 1964-től MT V. B. eln.-h.
13. Helyesen Sárosi Keresk. ov. 1953–1962.
14. MT Mezőg. O. vez. 1954–1960.
15. MT Okt. O. vez. 1954–1957.

16. MT Szem. O. vez. 1953–1958.
17. MT Mezőg. O. vez. 1954–1960.
18. MT VKG O. vez. 1955–1957.
19. MT Ipari O. vez. 1954–1957.
20. MT Terv.-Stat. O. vez. 1957.
21. MT Ip. O. vez. 1965.
22. MT elnöke (a jegyzettel nem jelölt személyek funkciója nem meghatározható, feltehetőleg az MT apparátusának dolgozói.)
23. MT eln.-h.
24. MT eln.-h.
25. Mint 7. jegyzet
26. MT Pü. O. vez.
27. Mint 8. jegyzet
28. Ter. Egyeztető Biz. eln.
29. Sárvári jár. V. B. eln.-h. 1955–1963.
30. Vasvári jár. V. B. eln.-h. 1956.
31. Szombathely Városi tan. eln.-h. 1954–1958
32. Szentgotthárdi Járási Tan. V. B.-titkár 1952–1957.
33. Nem azonosítható személy.
34. Értelmetlen szöveg.
35. Be nem fejezett mondat – értelmetlen.
36. Nem azonosítható funkciójú személy.
37. A vasvári események leírása távmondati könyvvel együtt maradt fenn külön lapon. Valószínűleg nem szerves része a töredékes anyagnak, de az október 28-i események hű képét adja, ezért tartottuk szükségesnek e helyen való közzétételét.

Felhasznált irodalom: Horváth Sándor, Kránitz József, Péter Lajosné: *Vas megye közigazgatási beosztása 1945–1987*. Szombathely, 1988.

